

Trekvogels vinden de dood in gasvlammen op de Noordzee

Gunnar Lid

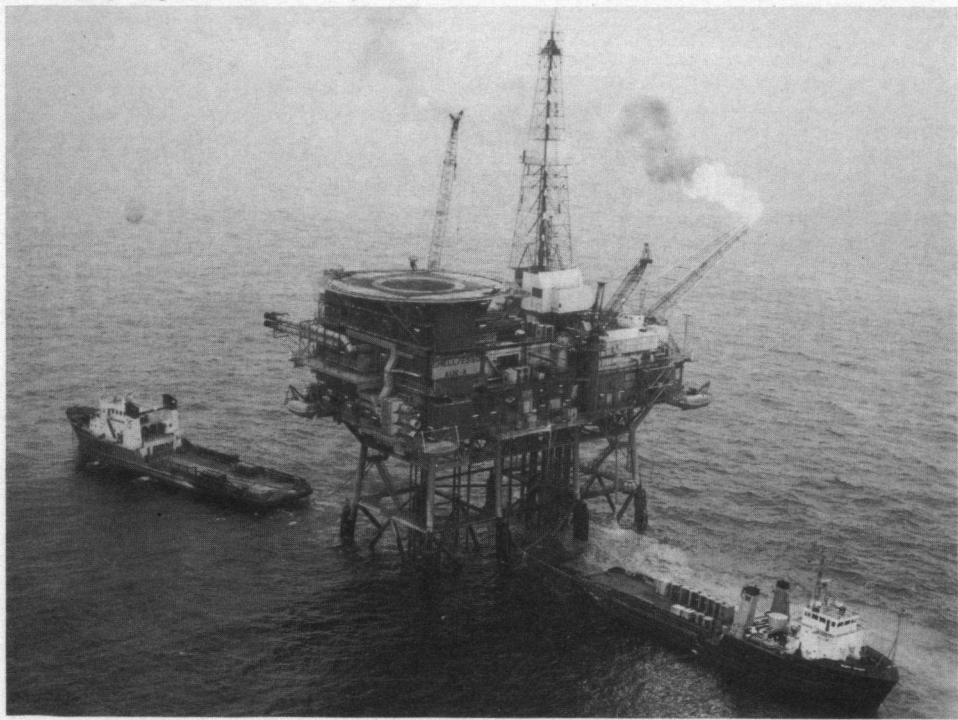
De laatste jaren hebben mij van verschillende kanten berichten bereikt dat er vogels verbranden in gasvlammen op de Noordzee. De eerste keer dat ik iets over deze problematiek hoorde was in begin december 1973 toen ik werd opgebeld door een journalist van een krant uit Oslo. Hij had van arbeiders, werkzaam op booreilanden in de Noordzee, gehoord dat in de herfst van 1973 honderden vogels de vlammen invlogen en levend verbrandden. De grote open gasvlammen bleken op de trekvogels als een magneet te werken. Wat later werd ik opgebeld door iemand die op dat moment aan het werk was op een booreiland in het Ekofisk veld. Hij vertelde dat een groot aantal trekvogels, vooral Spreeuwen en lijsters, door verbranding was omgekomen. De meeste slachtoffers vielen tijdens enkele mistige nachten in de herfst van 1973. De man wilde anoniem blijven. Deze gegevens werden gebruikt bij een voordracht die ik over deze problematiek hield tijdens een vergadering van de 'International Society for Protection of Animals' in mei 1974 in Oslo en welke voordracht later gepubliceerd werd (Lid 1974).

Vooraf in 1977 heb ik meer informatie gekregen over het probleem. Tijdens de Internationale Zeevogelconferentie in maart 1977 te Aberdeen vroeg ik het merendeel van de deelnemers of ze over informatie beschikten. Velen hadden er wel eens iets over gehoord maar ik kon niemand vinden die me concrete informatie over het probleem kon leveren. Wel kwam ik in contact met een Brits ornitholoog

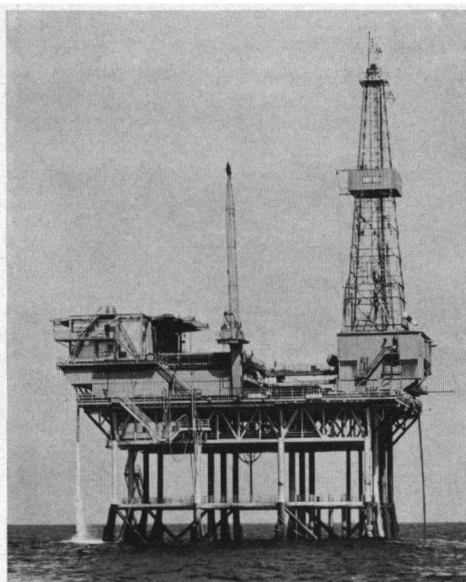
die door BP was aangesteld om onderzoek te doen naar de olie/zeevogelproblematiek maar hij kon me er evenmin veel over vertellen. Hij wist dat er 's nachts zangvogels in de vlammen verbrandden en dat dit zo nu en dan ook gebeurde met 'stormpetrels' (Stormvogeltjes en/of Vale Stormvogeltjes). Een vertegenwoordiger van de RSPB uit Engeland vertelde me iets dergelijks maar aantallen kon hij niet

Een productieplatform op het 'Auk-veld', een olieveld op het Engelse deel van de Noordzee, februari 1976. Let op de gasvlammen.

Foto: Shell.

noemen. Een gedetailleerd literatuuronderzoek leverde tot mijn verrassing op dat er niets over dit onderwerp gepubliceerd was, noch voor wat betreft de olievelden op de Noordzee, noch voor andere zeeën of het vaste land. Ik geloof daarom dat het zinvol is hier wat meer uitgebreid in te gaan op informatie die ik heb gekregen van Børge Domino en Ole Fuhr, die beiden hebben gewerkt op het booreiland Beryl A in de Britse sector van de Noordzee. Beryl A ligt heel dicht bij de Noorse sector ter hoogte van Bergen. Ole Fuhr werkte hier van maart tot november 1976. Hij vertelde dat er in de zomer van 1976 een uitsteeksel aan het booreiland was gebouwd, op ongeveer 110 meter afstand van het platform zelf. Op dit uitsteeksel stond een 40-50 meter hoge toren waarvan de top ongeveer 70-80 meter boven de zeespiegel uitstak. Bovenin deze toren brandde een gasvlam die onder rustige omstandigheden een grootte had van 20-30 meter. Bij krachtige wind kreeg de vlam soms een lengte van 40-50 meter. De grootte van de vlam was afhankelijk van de gasdruk waardoor de vlam zo nu en dan flakkerde. Al in september 1976 merkte hij op dat er 's nachts trekvogels door de vlam werden aangetrokken, aanvankelijk alleen Spreeuwen. In de loop van oktober en vooral tijdens 2 nachten omstreeks half oktober kwam een groot aantal vogels van deze soort door verbranding om. Volgens Fuhr vlogen er tijdens zo'n nacht misschien wel 100.000 vogels in de buurt van de vlam rond. Vooral Spreeuwen kwamen dan te dicht bij de vlam waarna vaak de vleugels vlam vatten en de vogels loodrecht naar beneden in zee stortten. Hoewel het vaak moeilijk te zien was om hoeveel vogels het precies ging schatte Fuhr dat per minuut minstens 3-5 Spreeuwen in zee vielen, mogelijk was het aantal echter veel hoger. Zowel de zee rondom de Beryl A, als het booreiland zelf, waren bezaaid met uitgeputte en stervende Spreeuwen. Fuhr vertelde later dat de vogels in de loop van de avond om het booreiland begonnen te cirkelen. Om ongeveer 11-12 uur 's avonds vlogen de meeste vogels naar de vlam toe. Ook 's morgens nog zwermde grote aantallen rondom het booreiland. Het verhaal van Fuhr wordt volledig bevestigd door zijn collega Børge Domino. Hij is lid geweest van de afdeling Vestfold van de Noorse Ornithologische Vereniging en heeft een dagboek bijgehouden waarin hij zijn ornithologische ervaringen op het booreiland heeft genoteerd. Hij stelde vast dat vooral in de nachten van 24, 25 en 26 oktober veel vogels in de vlammen de dood vonden. Het weer op deze dagen was regenachtig en zo nu en dan mistig. Dit was met name het geval in de nacht van 25 op 26 oktober. In deze nacht verzamelde

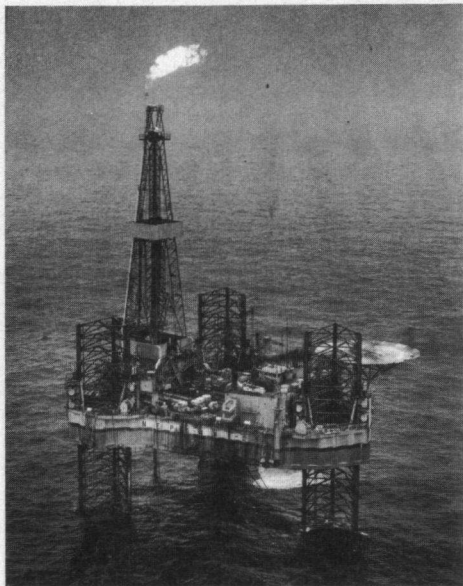

Het eerste permanente productieplatform van Shell U.K. Exploration and Production Ltd., 'UNIFOR I', aan het werk op het Leman Bank gasveld op het Engelse plat.

zich rond het booreiland een groep Spreeuwen die te vergelijken was met een reusachtige zwerm bijen. Honderdduizenden vogels werden door de gasvlam aangetrokken. Domino vertelde dat hij die nacht één van de grootste tragedies van zijn leven meemaakte. Het aantal vogels dat in die trieste nacht levend verbrandde bedroeg waarschijnlijk vele tienduizenden. Voor zover was vast te stellen was ongeveer 80% hiervan Spreeuwen, vooral jonge dieren. Daarnaast verbrandden veel Koperwieken terwijl ook verschillende steltlopersoorten dood op het booreiland werden gevonden, waaronder enkele Houtsnippen. Een deel van de vogels, vooral de grotere soorten, was slechts gedeeltelijk verbrand. Deze vogels vielen meestal bewusteloos geworden door de hitte van de vlam te pletter tegen de verschillende installaties op het booreiland. Van de meeste Spreeuwen schroelden alle veren weg waarna de vogels als rookbommen in zee vielen. Toen het licht werd kon men grote aantallen dode vogels op zee zien drijven. Grote aantallen lagen ook op het 60 x 70 meter grote booreiland en het al eerder genoemde uitsteeksel. Een deel van de bemanning dat getuige was van dit makabere schouwspel probeerde de leider van de boorploeg te wekken om hem over te halen de vlam te doven, echter zonder resultaat. Het aantal vogels dat nog rond de vlam cirkelde werd geleidelijk minder maar nog steeds vlogen er vogels rechtstreeks de vlam in en stortten in zee. Na de meest catastrofale nachten kon men 's mor-

gens bij zonsopgang vaak zo'n 30-50 Zwarte Kraaien waarnemen die zich te goed deden aan de verongelukte vogels. Deze kraaien vlogen nooit in de vlam, evenmin als de meeuwen die zich in de omgeving van het booreiland ophielden.

Dat trekkende vogels 's nachts door lichtbronnen worden aangetrokken is een bekend verschijnsel. Mehlum (1977) heeft in 'Fauna' een artikel gepubliceerd waarin hij nader ingaat op botsingen van vogels met lichtinstallaties. Moderne vuurtorens stralen in ronddraaiende bundels licht uit in min of meer horizontale richting. Ouderwetse vuurtorens uit de vorige eeuw daarentegen straalden zonder onderbreking licht uit naar vrijwel alle kanten. Doordat de vogels in sterkere mate in de lichtstralen werden 'gevangen' was het aantal botsingen van vogels met deze vuurtorens dan ook veel groter dan met de moderne het geval is. Het licht van een gasvlam verspreid zich ook in alle richtingen en zeker in even sterke mate als dat van een ouderwetse vuurtoren. De hoeveelheid licht die door een gasvlam wordt geproduceerd is erg groot. Verkeersvliegers op de route tussen West-Noorwegen en Engeland vertelden me dat ze de gasvlammen in de Noordzee van verrassend grote afstanden konden zien. Een moderne vuurtoren, met zijn vrijwel horizontale lichtstralen bleek hiermee niet te kunnen concurreren. Dit verklaart waarom zo veel vogels worden aangetrokken door het licht van een gasvlam. Daarbij komt nog dat het licht van een vuurtoren niet beweegt terwijl een gasvlam met de wind sterk naar opzij kan uitwaaien. Omdat de gasdruk niet constant is varieert de grootte van de vlam ook van tijd tot tijd. Door het naar opzij uitwaaien van de vlam en de wisselende grootte kunnen de vogels die op veilig lijkende afstand van de vlam rondvliegen er plotseling door worden gegrepen. Het is interessant op te merken dat de nachten waarin de meeste slachtoffers vielen bij de vuurtoren van Faerder (Mehlum 1977) precies dezelfde zijn als die waarop de meeste vogels de dood vonden in de gasvlam van het booreiland Beryl A. In de nacht van 25 op 26 oktober 1976 vonden er bovendien 2 botsingen plaats tussen luchtmachtstraaljagers en vogels. In één geval bleek het vliegtuig in botsing te zijn gekomen met een Koperwiek. In Zuid-Noorwegen werd vastgesteld dat er in de nacht van 25 op 26 oktober zeer sterke lijstertrek plaats vond, vooral van Koperwieken. Bij dit alles moet nog worden opgemerkt dat de weersomstandigheden bij de vuurtoren van Faerder en bij de Beryl A op de genoemde dagen vergelijkbaar waren. Men kan zich afvragen waarom er bij de vuurtoren van Faerder vooral Koperwieken werden

Booreiland Neptune I. Let op de gasvlammen.
Foto: Shell London.

gezien en op de Beryl A vooral Spreeuwen. De verklaring is waarschijnlijk dat de 2 soorten verschillende trekwegen hebben. Men kan zich ook afvragen waarom het vooral Spreeuwen zijn die in de gasvlammen vlogen. Van invloed zal zijn dat de Spreeuw een uitgesproken groepsvogel is, ook tijdens de trek. Ze trekken zowel overdag als 's nachts. Het is niet ondenkbaar dat de vogels overdag door een booreiland worden aangetrokken omdat het een potentiële rustplaats is en in het donker door het licht van de gasvlam. De temperatuur in de omgeving van de gasvlam is erg hoog zodat het niet onmogelijk is dat de vogels, al ver voor dat ze in de vlam zelf terecht komen, het bewustzijn verliezen.

Op booreilanden in andere olievelden in de Noordzee zoals Ekofisk en Frigg zijn, voor zover bekend, situaties zoals die zich op Beryl A voordeden niet vastgesteld. Dit bleek uit inlichtingen van arbeiders werkzaam op booreilanden in deze velden. Zo vertelde Hans Vide Bang dat toen hij zich in november 1976 op een drijvende bok bevond in het Ekofisk veld het hem opviel dat zeer regelmatig kleine groepjes Spreeuwen van ongeveer 50-60 exemplaren op de bok invielen om te rusten. Hij zag echter geen vogels de vlam invliegen. Op een booreiland in het Frigg-veld werd in oktober en november weliswaar een groot aantal Spreeuwen gezien maar werd niet geconstateerd dat er een exemplaar in de vlam verbrandde. Wel vielen er vele in op het booreiland om te foerageren op vleesafval. Ook is melding gemaakt van een helikopter die in

botsing is gekomen met vogels toen hij landde op een Ekofisk booreiland. Ole Latun vertelde dat het museum van Stavanger 2 tot 3 maal een uil had gekregen van de helikopterdienst. Deze vogels waren meegenomen uit het Ekofisk gebied. In het laatste geval op 7 oktober 1977 ging het om een nog levende Velduil. Het is moeilijk vast te stellen hoe groot de omvang is van de vogelsterfte ten gevolge van de gasvlammen op de Noordzee. Wel is duidelijk geworden dat er 's nachts onder bepaalde weersomstandigheden een groot aantal vogels om het leven kan komen doordat ze in de

vlammen verbranden. Waarschijnlijk is het niet zo dat er vogelpopulaties door bedreigd worden maar zowel vanuit een ethische gezichtshoek als vanuit natuurbeschermingsstandpunt meen ik dat het zeker een probleem is dat onze aandacht verdient. Het Ministerie voor Milieubescherming heeft in oktober en november 1977 een ornitholoog gestationeerd in het Ekofisk veld. Zijn taak was onder andere na te gaan welke invloed gasvlammen hadden op de 's nachts trekkende vogels. Hopelijk levert zijn rapport nieuwe gegevens op over het vraagstuk.

- Gunnar Lid. Zoologisk Museum, Sarsgatan 1, N-Oslo 5, Noorwegen.
(zie ook Fauna 30: 185-190)

Vertaling C. Smit.

LITTERATUUR:

- Lid, G. (1974): Problemer omkring fuglenes trekk. *Dyrenes Venn* 78 (3): 5-7 & 78 (4): 5-9.
 Lid, Gunnar (1977): Fugler brennes ihjel av gassflammer i Nordsjøen. *Fauna* 30: 185-190.
 Mehler, F. (1977): Innsamling av fyrfalne trekkfugler fra Faerder fyr og noen betraktninger om årsakene til fuglekollisjoner mot lysende installasjoner. *Fauna* 30: 191-194.
 Noroil (1977): North Western European Continental Shelf. Stavanger.
 Oever, C. van 't (1979): Vogels en gasvlammen. *De Wulp* 10 (2): 11-12.
 Sage, Bryan (1979): Flare up over North Sea birds. *New Scientist* 81 (1142): 464-466, 15 February 1979.
 Sage, Bryan (1979): Bird Flare. *Birds* 7 (5): 24-25.
 Schonart, Edgar (1978): Ornithologische Beobachtungen während des Herbstzuges 1976 auf der Forschungsplattform 'Nordsee'. *Ornithologische Mitteilungen* 30 (2): 29-33.
 Steinert, Harald (1979): Flug in den Tod. Vogelschwärme enden in den Gasfackeln der Nordsee. *Hannoversche Allgemeine Zeitung*, 20 maart 1979.
 Taapken, Jaap & D. A. C. van den Hoorn (1977): Trekvogels.

Zie ook 'The Oilman' News Bulletin, March 31, 1979.

'Het Vogeljaar' steunde motie inzake gasvlammen op Noordzee

Door de deelnemers (waaronder 'Het Vogeljaar') van het Eerste Internationale Congres 'Mens en Milieu' dat van 31 maart tot 1 april 1979 te Bordighera in Palazzo del Parco te Bordighera plaatsvond werd de volgende motie eenstemmig aangenomen:

Het 1. Internationale Congres 'Mens en Milieu' van 31 maart tot 1 april 1979 is bekend dat honderdduizenden trekvogels door de uitbranden van het aardgas op de olieboortorens in de Noordzee door de reusachtige vlammen aangetrokken worden en levend verbranden.

En stelt vast dat dit in het bijzonder gedurende nevelige nachten in de herfst geschiedt.

Er wordt voorgesteld bij dergelijke weersomstandigheden tijdens de vogeltrek deze gasfakkels te doven of tot een minimum te reduceren, zodat zulke trekvogelslachten in de toekomst vermeden kunnen worden.

De motie werd naar de volgende adressen verzonden:

IMCO Intergovernmental Maritim Consultativ Organisation (Londen), Secretaris van de Verenigde Naties (New York), UNESCO (Parijs), Europaraad (Straatsburg), IUCN International Union for Conservation (Morges), ICBP International Council for Bird Preservation (Londen), Organisation of Petroleum Exporting Countries (Wenen), Europees Parlement (Luxemburg), Wirtschaftsverband Erdöl- und Erdgasgewinnung e.V. (Hannover), Mineralölwirtschaftsverband e.V. (Hamburg) en Deutsche Shell AG (Hamburg).

Oproep leden 'Vogelbescherming' Zwolle & omgeving

Willen de actieve leden van 'Vogelbescherming' (Zeist) woonachtig in Zwolle en omgeving zich bekendmaken bij P. de Weert, Herterlaan 6, 8024 PJ Zwolle, 05200 - 32 982, in verband met de verkiezing van leden voor de ledenraad van 'Vogelbescherming'?

Reisgezelschap gevraagd

Weduwe, 64 jaar, met interesse voor de natuur en vogels zoekt voor vakanties een gelijkgestemd heer, liefst in het bezit van een auto. Br. onder nr. 790522 aan het redactieadres van dit blad.

Jachtmethode brengt verstoring in het eco-systeem

Op pag. 97 van het vorige nummer werd dit boekje van Walther van Es besproken. Het gironummer voor bestellingen werd onjuist vermeld: dit moet zijn giro 1 677 967 tnv Drukkerij Uitgeverij Helmer Reklame, Breda.

Ganzen in België

Op pag. 93 van nr. 2 van deze jaargang de 34e jaargang van boven gelieve U op nadrukkelijk verzoek van de schrijver te wijzigen in: 'op uitdrukkelijke vraag van de jagersverenigingen' en de 15e regel van onderen de datum 31 maart in 13 maart.